

Анна Салманова

Слухач магістерської програми

Науковий керівник: к.е.н., доцент Спільник І.В

Тернопільський національний економічний університет

КАЛЬКУЛЮВАННЯ У ФОРМУВАННІ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ СПИРТОВОЇ ГАЛУЗІ

Спиртова промисловість — галузь харчової промисловості, що виробляє етиловий (винний) спирт-сирець і спирт-ректифікат з харчової сировини (зерна, картоплі, м'яси тощо). Спирт застосовують у лікерно-горілчаному виробництві, для зміцнення вин, у парфумерно-косметичній і кондитерській промисловості, для виготовлення оцту, а також у вітамінному виробництві, у медицині й техніці. На спиртових заводах одержують хлібопекарські й кормові дріжджі, рідку вуглекислоту, кормові вітаміни тощо.

Калькулювання собівартості продукції є одним із важливих етапів планування діяльності підприємства в умовах ринкової економіки. Варто відзначити, що визначення собівартості продукції цікавить власників підприємств, їх керівників, обліковців та аналітиків на всіх етапах діяльності підприємства.

Перш ніж зайнятися виробництвом продукції (робіт, послуг), кожне підприємство хоче дізнатися, які затрати для цього необхідні, за якою ціною можна буде продати продукцію і який при цьому отримати прибуток, які податки доведеться платити. Собівартість продукції складає основу ціни, за якою вона продається. Тому від правильності складання планової калькуляції собівартості продукції залежить економічне благополуччя підприємства. При цьому методика розрахунку собівартості повинна враховувати організаційно-технологічні особливості підприємств та галузі їх діяльності.

Для безперервності виробничого процесу, зокрема виробництва спиртових виробів, необхідна достатня наявність виробничих запасів. Постійний контроль за їх кількістю і станом та достовірна інформація, що надається системою бухгалтерського обліку є запорукою стабільності господарської діяльності підприємства. При відображенні в бухгалтерському обліку руху виробничих запасів виникає необхідність в їх ідентифікації та достовірній оцінці, що забезпечує транспарентність інформації для потреб користувачів та якість системи їх управління.

Питанню калькулювання собівартості продукції присвячено багато праць відомих науковців, а саме: Безруких П.С., Белебеах І.О., Бородкіна О.С., Вахрушина М.А., Малюги Н.М., Маргуліса О.Ш., Палія В.Ф., Поклада І.І., Сопка В.В., Чумаченко М.Г., Фостера Дж. та інших. Проте проблеми обліку витрат операційної діяльності й формування собівартості продукції підприємств власне спиртової промисловості у науковій літературі висвітлено недостатньо. В економічній літературі недостатньо робіт, що відображають особливості обліку на підприємствах спиртової промисловості. Хоча окремі питання обліку діяльності спиртозаводів висвітлені у працях П. Н. Денчука, В. П. Пальчука, Г. Г. Осадчої, Л. М. Чернелевського, водночас у них розкриті питання, пов'язані з калькулюванням собівартості продукції. При калькулюванні собівартості основної продукції із загальної суми витрат виключають вартість побічної і попутної продукції, а вартість поворотних відходів вираховують з витрат спожитої сировини.

Оскільки технологічний процес виробництва спирту складається з одного переділу і кількох технологічних циклів, пов'язаних з випуском основної продукції різних сортів, то в галузі застосовують процесний метод обліку витрат і калькулювання собівартості продукції. Фактичну собівартість одиниці продукції визначають діленням загальної суми витрат підрозділу на кількість випущеної продукції. Зниження собівартості продукції є важливою задачею керівництва підприємств, тому показнику собівартості повинна приділятися особлива увага в плані (бюджеті) підприємств.

Витрати, які понесені під час виробництва спирту формують її собівартість, яка включає: сировина та основні матеріали; зворотні відходи (вираховуються); сировина за вирахуванням зворотних відходів; допоміжні матеріали на технологічні цілі; паливо (теплоенергія) на технологічні цілі; електроенергія на технологічні цілі; заробітна плата виробничих робітників; витрати на утримання та експлуатацію устаткування; загальновиробничі витрати; втрати від браку; інших витрат, безпосередньо пов'язаних с

процесом виробництва спиртової продукції.

Порівняння собівартості та ринкової ціни показує можливий фінансовий результат для підприємства спиртової галузі від виробництва і реалізації спиртової продукції.

Існує багато визначень собівартості, які важко порівнювати, оскільки вони відображають різні її сторони, проте, автори вважають, що домінантою в поняттях витрат (затрат), вартості і собівартості є цілеспрямованість на отримання прибутку при використанні підприємством ресурсів, які мають певну ціну [1].

Важливу роль при калькулюванні відіграє також визначення галузевої та індивідуальної собівартості продукції. Галузева (чи середньогалузева) собівартість продукції характеризує у середньому понесені витрати в грошовому виразі на виробництво і реалізацію продукції всіх підприємств даного виду діяльності. Індивідуальна собівартість продукції характеризує витрати окремого підприємства на виробництво і реалізацію продукції. В основі її формування покладені конкретні умови виробництва і реалізації продукції кожного окремого підприємства. Ці особливості на підприємствах одного виду діяльності зазвичай є різними, а тому рівень індивідуальної собівартості аналогічних видів продукції буває різним. Так, наприклад, індивідуальна собівартість продукції у деяких випадках може співпадати з галузевою собівартістю, на інших – відхилитись в сторону зниження чи перевищення. Такі явища проявляються у всіх видах економічної діяльності і їх необхідно визнати як закономірні. В галузевій собівартості такі відхилення нівелюються та вирівнюються. Методика складання планової, звітної галузевої і індивідуальної собівартості продукції є різною. Планова галузева собівартість продукції повинна складатися на основі середніх по галузі норм витрат сировини, матеріалів, палива, енергії, транспортно-заготівельних витрат, технічних норм використання робочого часу, обладнання.

Зазвичай основним технічним результатом процесу калькулювання є складена калькуляція. О. Лишиленко прирівнює методи обліку витрат до методів калькулювання, розглядаючи метод калькулювання (визначення собівартості) як сукупність способів аналітичного обліку витрат на виробництво, а також економічних розрахунків з метою визначення собівартості продукції, робіт, послуг [2]. С. Голов також розглядає калькулювання як певні системи розрахунку собівартості продукції на основі обліку витрат за відповідними об'єктами обліку. Це основні системи – калькулювання по замовленням і по процесах – і так звані гібридні системи. Прикладом гібридної системи калькулювання є система операційного калькулювання [3]. У своїх дослідженнях Я.В. Соколов Калькуляція – це облік витрат і результатів господарського процесу [4]. На думку Н.В. Мазуркевич та С.В. Бойко Калькулювання – це обчислення в грошовому вимірнику результатів будь-якого господарського процесу: капітальні інвестиції, постачання, виробництво, збут [5]. Існують інші численні погляди на визначення та зміст поняття «калькуляція». Провівши дослідження цього питання та узагальнивши погляди вчених пропонуємо розглядати поняття калькуляція на підприємствах спиртової галузі з врахуванням двох аспектів:

1) калькуляція – це результат обґрунтованого розрахунку собівартості спиртової продукції.

2) калькуляція – це засіб забезпечення інформацією, який необхідний для прийняття управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Васюк Г.В. Особливості аудиту витрат виробництва та собівартості продукції / Г.В. Васюк // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. № 4 (67). 2012. С. 91-95.
2. Лишиленко О.В. Бухгалтерський управлінський облік. Навч. посіб. К., Вид-во «Центр навчальної літератури», 2006. 254 с.
3. Голов С. Ф. Управлінський облік: Підручник. 3-тє вид. К.: Лібра, 2006. 704 с.
4. Соколов Я. В. Бухгалтерський облік: від витоків до наших днів. Аудит 1996 р. 210 с.
5. Мазуркевич Н.В. Проблеми дефініцій калькуляції та калькулювання. Вісник Житомирського інженерно-технологічного інституту. Економічні науки. Житомир: ЖДТУ, 2002. № 18. С. 58-64.